

Pozdravné projevy

J. M. rektor Masarykovy university, prof. PhDr. Milan Jelínek, CSc.,

Vážené kolegyně a kolegové,

dovolte mi především, abych vyslovil uspokojení nad tím, že se tak významná konference věnovaná pedagogickým otázkám koná na Masarykově univerzitě. Budiž vysloven dík všem, kteří se zasloužili o její přípravu, především prof. dr. Stanislavě Kučerové a prof. dr. Bohumíru Blížkovskému. Jsem rád, že se konference těší velké pozornosti českých a slovenských pedagogů a že se jí účastní reprezentativní skupiny pedagogických pracovníků ze všech oblastí našeho státu. Všechny účastníky konference jménem vedení Masarykovy univerzity srdečně vítám a přeji jim úspěšné jednání ve všech tematických okruzích.

Považuji za šťastnou myšlenku spojit konferenční jednání s připomenutím čtyřstého výročí narození Jana Amose Komenského a s hledáním podnětů pro zlepšení výchovy, vzdělání a výuky v díle tohoto velkého muže, který ovlivnil vývoj pedagogiky na celém světě. Vidím v tom příslib, že naši pedagogové budou trpělivě hledat poučení u velkých pedagogů minulosti a také v pedagogické praxi minulých století a minulých generací. Snad se už nebudou oddávat snům o tom, že vymyslí zcela nový systém výchovy a vzdělávání. Nabádám tímto výrokem ke konzervativismu v pedagogice? Nikoli. Chci jen varovat před pseudorevolučními řešeními, před takovými řešeními, jakých jsme byli svědky v uplynulých čtyřiceti letech. Rozumějme tedy pod tématem konference "J. A. Komenský a přítomnost" návrat k pedagogickým tradicím a jejich rozvíjení. Musíme důkladně zhodnotit všechno to, co nám odkázaly v oblasti výchovy a vzdělávání minulé generace.

Pedagogové mají významnou úlohu při budování výchovné a vzdělávací soustavy společnosti. Jejich teorie vykonávají často velký vliv na pedagogickou praxi, podle jejich myšlenek se tvoří školská soustava a vypracovává program výuky. To všechno se podniká především pro děti, o nichž Komenský v Informatoriu školy mateřské říká, že jsou "nad stříbro,

zlato, perly a kamení drahé dražší". A pro toto své tvrzení shromáždil devět argumentů. Z nich uvedu alespoň tyto dva:

"... dítky plynou z podstaty naší a jsou lití jako my; a protož tutouž lásku a vážnost jim, kterouž sobě sami, povinni jsme."

"... stíbro, zlato, perly nemají nás čemu sebou učiti ...", ale dítky za vzor ctnosti nám vystaveny jsou, abychom se od nich pokoře, tichosti, dobrotě a smířlivosti učili."

Proto požaduje Komenský školy jako místa her a kratochvil a protestuje proti tomu, že se školy staly, jak říká, "mučírny a trapírny mládeže. Víme, že je tomu tak často dodnes, i když bereme zásadu Komenského - schola ludus - s rezervou. A ještě jedna myšlenka mě v Informatoriu zaujala:

* Zahálka že jest polštář satanův, svatí Otcové říkali; a pravdivě. Koho zajisté satan nezaměstnaného najde, toho jistotně sám zaměstná, nejprve myšlenkami scestnými, potom i skutky zlými. Nedopouštěti tedy člověku hned z mládí zahálet, alebž v práci ustavičně ho zavozovati, opatrnost jest; protože se tím zlému pokušiteli cesty zasekávají."

Je známo, že Komenský vysoce hodnotil úlohu učitele a že se přimlouval za rozvíjení pedagogiky. V listině Vratislavanům z prosince 1637 píše takto:

"Že chvaliteben jest těch úmysl, kteří usilují uvésti jakýmsi metody uměním v krátkost, snadnost i líbeznot dlouhou, zamotanou i drsnatou chlapeckých studií cestu, toho neodepře nikdo ze všech, kteří chtějí, by o věci lidské bylo se postaráno co nejlépe... prospěšně ti vynakládají práci, kdo šťastným nějakým zdarem to konají, by věci co nejlepší a nejprospěšnější naskývány byly učitelům a učňům, i oboji zhošťování byli nechutenstva i tesknosti..."

(překlad z latiny od Josefa Šmahy z r. 1886).

Přeji vám, aby se vám dařilo rozmotávat onu "dlouhou, zamotanou i drsnatou cestu", jakou představuje dnes naše školství, a abyste "prospěšně vynakládali práci" při budování účinného systému výchovy a vzdělávání. A abych vás specialisty já jako nespecialista nezdržoval od konferenčního sněmování, ukončím svá úvodní slova citátem z Komenského Obecné porady o nápravě věcí lidských, a to ze závěrečné části nazvané Pannuthesie čili napomenutí (někdy po r. 1656):

"... má-li někdo trochu čistějšího světla a pravdy, scm to přines, aby ze všech částečných světél vzniklo jedno velké SVĚTLO a aby ze všech částečných pravd vznikla vespolek jedna velká všeobecná PRAVDA. Má-li někdo trochu lásky k sobě, ke svým příslušníkům, přispěj tím sem: aby ze všech plamének lásky vyvstal veliký plamen LÁSKY k ubašení všech pekelných žárů nenávisťi ...

A konečně, jako jsme učiněni z jedné krve všichni k vzájemnému sdrůžování a milování, tak pěstujeme svornost všichni, pokojně spolu přebývajíce a šetríce krve všech lidí tak jako své vlastní."

Hodně zdaru vašemu pedagogickému sněmování!

J. M. rektor UK v Praze, prof. PhDr. R. Palouš, který byl vázán jako člen papežské rady pro kulturu povinnostmi v Římě, zaslal svůj pozdrav písemně. Ocenil význam prvního svobodného setkání pedagogů po 40 letech totalitních a propagandistických deformací. Poukázal na původní smysl slov **educatio**, **scholé** a **universum**, který poukazuje k "vyvádění člověka z banality každodennosti k **Jednomu**, a to je - **Agathon** čili **Dobro**".

Ministr ŠMTV SR, prof. RNDr. J. Pišút, DrSc., zdůraznil Komenského postulat, "aby učení bylo mocné" a navrhl připravit program pro uskutečnění Komenského myšlenek.

Ministr ŠMTV ČR, prof. RNDr. P. Vopěnka, DrSc., ukázal na marxismu, jak je možno "vědecky obhajovat nevědeckost", nahradí-li se přirozený svět a jeho poznávání abstraktní strukturou a naznačil spojení matematiky s Transcendentnem.

Náměstek MŠMTV ČR, M. Krásenský, formuloval požadavek kvalifikovaného a legitimního rozhodování, **náměstek Ing. J. Koucký** informoval o kritické situaci školského rozpočtu, v němž chybí 20 miliard.

Děkan FF KU v Bratislavě, prof. PhDr. I. Slimák, CSc., zdůraznil význam pedagogického universalismu, záštity proti jednostrannostem, význam hledání skutečných hodnot a pravd pro připravované změny a pozitivní motivaci k sjednocování lidí. Jen rozvíjející se učitel může rozvíjet žáka. Rozdávat vědomosti znamená rozdávat sám sebe.

Početné shromáždění netrpělivě očekávalo koncepční projevy, které by reagovaly na alarmující situaci ve školství. Ta je vnímána jako spleť komplex velmi obtížných problémových úloh. Poukazy na soukromé a alternativní školy, na zahraniční vzory nebo na návraty do minulosti, s kterými se učitelstvo setkává na stránkách tisku, nenabízejí uspokojujivé řešení. Je přece jasné, že státní školství zabezpečuje a i v budoucnu zřejmě bude zabezpečovat vzdělávání většiny dětí a mládeže, a že toto státní školství si žádá zásadní, koncepční a urychlenou reformu. Masivní kritika centralismu a verbální deklarace za decentralizaci a demonopolizaci školství by neměly zastřít skutečnost, že kvalitní školství naší první republiky bylo z největší části státní. S velkým zájmem byly proto sledovány projevy představitelů současného úsilí o reformu.